

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

ZOOGEOGRAFIYA
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 500000 - Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi: 510000 - Biologik va turdosh fanlar
Ta'lim yo'nalishi: 60510100 - Biologiya (turlari bo'yicha)

Termiz-2024

	Fan/modul kodi ZOGB304	O'quv yili 2024-2025	Semestr 6	ECTS – Kreditlar 4
	Fan/modul turi Tanlov fan	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Zoogeografiya	60	60	120
2	<p>I. Fanning mazmuni Zoogeografiya fani yer sharida tirik organizmlarning tarqalish qonuniyatlarini shuning bilan birga ularning taqsimlanishi, hayvonlarning biotsenozlarini o'zaro bog'liq holda o'rganadi.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Hayvonlarning biotsenozda tarqalish qonuniyatlarini o'rganish -Fauna hamda aniqlangan turlarning hozirgi vaqtda joylashish qonuniyatlari va sabablarini o'rganish -Antropogen ta'sir natijasida areal va populyatsiyalarning o'zgarishi -Hayot jarayoni qonuniyatlarini o'rganish, shuningdek insonning tabiiy tizimlarga va biosferaga bo'lgan ta'sirini bir butun holda o'rganish -Populyatsiyalar sonini saqlab qolish -Biosferaning ayrim qismlarini etalon sifatida saqlab qolish -Ovchilikni xo'jalik sohasiga o'tkazish -Kelajakda hayvonot dunyosining o'zgarishini basharotlash. -Turli hududlarda hayvonlar guruhi va faunasini o'rganishga, ya'ni hayvonlarning turi, ekologik tarkibi va uning mavsumiy dinamikasini, zichligini va muhim turlar sonini, hayvonlar guruhining hududiy tarkibini, hayvonlarning landshaftdagi boshqa elementlar bilan aloqasini, jamiyatdagi turli faoliyatlar ta'siri ostida hayvon guruhlari va faunaning o'zgarishini o'rganish. <p>II. Asosiy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Kirish. Zoogeografiya fanining mazmuni, obekti, fanning maqsad va vazifalari hamda rivojlanish tarixi Rossiyada XIX asr oxiri va XX asr boshlarida umurtkalilar ekologiyasi asoschilari N.L.Seversov, M.A.Menzbir, O. Kovalevskiy, D.N.Kashkarovlarning tadqiqot ishlarining mazmuni. 1920-30 yillarda O'rta Osiyoda ekologo-faunistik izlanishlar. Ushbu maktabni rivojlantirishda T.Zoxidov, O.P.Bogdanov asarlarida umurtqali hayvonlarning ekologik faunasini rivojlantirilishi.</p> <p>2-mavzu. Hayvonlar biosferaning tarkibiy qismi sifatida Hayvonlarning biosferada tarqalishi va uning muhit sharoitlari bilan bog'liqligi. Chuchuk suv havzalarida, quruqlikda hayvonlarning tarqalishi va</p>			

yashash sharoitlari.

3-mavzu. Quruqlikning zoogeografik rayonlashtirilishi

Zoogeografik hududlar faunasini o'rganishning nazariy va amaliy ahamiyati.

4-mavzu. Cho'l mintaqasining faunasi va uning zoogeografik xususiyatlari

Cho'l mintaqasining ekologik-geografik tavsifi. Cho'lning-hayvonlarning yashash muhiti sifatida namayon bo'lishi.

5-mavzu. O'rta Osiyo cho'llari faunasi va uning zoogeografik xususiyatlari

O'rta Osiyo cho'llari faunasiga umumiy tavsif. Antropogen omillarning cho'l mintaqasi hayvonot dunyosiga ta'siri va uning oqibatlari.

6-mavzu. Fauna haqidagi ta'limot asoslari va uning ahamiyati

Zoogeografiyada fauna tushunchasi, fauna tarkibi. Endemizm, Fauna yoshi va fauna genezisi. Boy va kambag'al faunalar, ularni belgilovchi ekologik omillar, Faunaga antropogen omillarning ta'siri.

7-mavzu. Areal haqidagi ta'limot asoslari

Zoogeografiyada areal tushunchasi. Areallarni xaritalashtirish uslublari. Areal ko'lami, shakli va ularni belgilovchi asosiy omillar. Areal tiplari va ularning xususiyatlari. Arealda hayvonlarning tarqalishi va uning xususiyatlari.

8-mavzu. Avstraliya zoogeografik hududi. Faunaning antropogen transformatsiyasi

Avstraliya hududining geografik o'rni va tabiiy sharoiti. Avstraliya faunasiga umumiy tavsif. Avstraliya kenja hududi. Papuas (Yangi-Gvineya) kenja hududi. Faunani "Yevropalashtirilishi" va uning ahamiyati. Mahalliy faunaning muhofazalanishi. Yangi Zelandiya zoogeografik hududi. Yangi Zelandiya hududining zoogeografik o'rni va tabiiy sharoiti. Yangi Zelandiya faunasiga umumiy tavsif.

9-mavzu. Neotropik zoogeografik hududi

Neotropik hududining geografik o'rni va tabiiy sharoiti Neotropik hududi faunasiga umumiy tavsif. Karib kenja hududi. Markaziy Amerika kenja hududi. Amozoniya kenja hududi. Patagon-Chili kenja hududi hayvonot olamining o'ziga xos xususiyatlari.

10-mavzu. Efiopiya zoogeografik hududi

Efiopiya hududining geografik o'rni va tabiiy sharoiti. Efiopiya faunasiga umumiy tavsif. Sharqiy-Afrika kenja hudud. G'arbiy-Afrika kenja hududi. Janubiy-Afrika yoki Kap kenja hududi. Efiopiya faunasining antropogen omillar ta'sirida o'zgarishi va uni muhofaza qilish chora-tadbirlari.

11-mavzu. Madagaskar zoogeografik hududi

Madagaskar hududining geografik o'rni va tabiiy sharoiti. Madagaskar faunasiga umumiy tavsif.

12-mavzu. Hindi-Malay zoogeografik hududi

Hindi-Malay hududining geografik o'rni va tabiiy sharoiti. Hindi-Malay faunasiga umumiy tavsif. Hindi-Xitoy (Birma-Xitoy) kenja hududi. Malay kenja hududi.

13-mavzu. Neoarktika zoogeografik kenja hududi

Golarktika hududining geografik o'rni va tabiiy sharoiti. Golarktika faunasiga umumiy tavsif. Neoarktika kenja hududi.

14-mavzu. Paleoarktika zoogeografik kenja hududi

Paleoarktika kenja hududi. MDH hududidagi tabiiy zonalar faunasi.

15-mavzu. Okean faunasini zoogeografik rayonlashtirish xususiyatlari

Tropik – Atlantik zoogeografik hududi. Tropik –Hindi – Patsifik zoogeografik hududi. Antarktika zoogeografik hududi. Dunyo okeani hayvonot dunyosining muhofazalanishi. Dunyo okeanining zoogeografik taqsimlanishi. Arktika zoogeografik hududi. Boreo – Patsifik hududi. Boreo – Atlantik hudud.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik talabidan nazariy olingan bilimlarini mustahkamlashni, yanada chuqurlashtirishni va umumlashtirishni talab qiladi. Har bir tanlangan amaliy mavzusi ilmiylikni, zamonaviylikni talab qiladi, chunki har bir topshiriqda yangilik elementlari bo'lishi lozim

1. Quruqlikning zoogeografik viloyatlarini tahlil qilish va xaritaga tushirish
2. Yer sharidagi cho'l zonalari faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
3. O'rta Osiyo cho'llari faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
4. Avstraliya zoogeografik hudud faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
5. Neotropik zoogeografik hudud faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
6. Efiopiya zoogeografik hudud faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
7. Madagaskar zoogeografik hudud faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
8. Hindi-Malay zoogeografik hudud faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
9. Neoarktika zoogeografik kenja hudud faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
10. Paleoarktika zoogeografik kenja hudud faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
11. Okeanlarning zoogeografik hududlari faunasini o'rganish va xaritaga tushirish
12. Yer shari iqlim mintaqalarini tahlil qilish va xaritaga tushirish
13. Yer shari tabiat zonalari tahlil qilish va xaritaga tushirish
14. O'zbekistonni zoogeografik rayonlashtirish

15. Surxondaryoning hayvonot dunyosini o'rganish

IV. Mustaqil ta'limni tashkil etish uchun ko'rsatma va tavsiyalar

Mustaqil ishlash uchun hayvonot olami haqidagi ma'lumotlar bayon etilgan qo'shimcha adabiyotlar tavsiya etiladi. Mustaqil ishlash uchun beriladigan ishlar fakultativ va individual xarakterda bo'lib, talabaniing yer sharida hayvonot olamini yanada chuqurroq o'rganishga qaratilgan.

- Amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik;
- Darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- Tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruza qismini o'zlashtirish;
- Maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash;
- Talabaniing o'quv, ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fan bo'limlari va mavzularni chuqur o'rganish;
- Faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari;
- Masofaviy ta'lim.

Mustaqil ta'lim mavzulari:

1. O'rta Osiyoda zoogeografiya fanining rivojlanishi
2. Quruqlikda hayvonlarning tarqalishi va yashash sharoiti
3. Yer shari faunistik viloyatlarini xaritaga tushirish
4. Antropogen omillarning cho'l mintaqasi hayvonot olamiga ta'siri
5. Sahroi Kabir cho'li faunasiga tavsif
6. O'rta Osiyo cho'llariga umumiy tavsif
7. Faunaga antropogen omillarning ta'siri
8. O'rta Osiyo tog'lari va cho'llari faunasi bo'yicha N.M. Fedorovskiy tadqiqot ishlari
9. Tur arealini o'rganishning ahamiyati
10. Avstraliya mahalliy faunasining muhofazalanishi
11. Yangi Zelandiya hududi tabiat zonalari
12. Avstraliya hududi uchun xarakterli hayvonlar
13. Neotropik zoogeografik hududi tabiat zonalari
14. Neotropik zoogeografik hududi ixtiofaunasi
15. Efiopiya faunasining tabiat zonalari bo'yicha tarqalishi
16. Nil daryosi ixtiofaunasi
17. Madagaskar zoogeografik hudud tabiat zonalari
18. Madagaskar ornitofaunasi
19. Hindi-Malay hududi tabiat zonalari
20. Hindi-Malay zoogeografik hudud ornitofaunasi
21. Neoarktika zoogeografik hududining tabiat zonasi
22. Neoarktikaning xarakterli hayvonlari
23. Paleoarktikaning xarakterli hayvonlari
24. MDH hududi faunasiga antropogen omillarning ta'siri

	<p>25. Dunyo okeani hayvonot olamiga antropogen omillarning ta'siri</p> <p>26. Okean hayvonlarining o'zaro qiyosiy tahlili</p> <p>27. Iqlim mintaqalarining hosil bo'lish</p> <p>28. Ekvatorial o'rmonlar zonasi.</p> <p>29. Surxondaryo ixtiofaunasini o'rganish</p> <p>30. Surxondaryoning ornitofaunasini o'rganish</p>
3	<p>V. Ta'lim natijalar /Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Talaba bilishi kerak:</p> <p>Talabalar Zoogeografiya fanini o'zlashtirish jarayonida:</p> <p>Talabalar hayvonlarning yer sharida tarqalish qonuniyatlari va faunistik oblastlar haqida tasavvurga ega bo'ladi</p> <p>Faunistik oblastlarning paydo bo'lishi va ularning o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar hamda ularning endemik hayvonlari haqida nazariy bilimlarga ega bo'ladi</p> <p>Talabalar faunistik oblastlarni kontur haritaga tushirish natijasida, haritagrafik bilimni oshirib amaliy ko'nikmalar hosil qiladi</p> <p>Talabalar faunistik oblastlarni haritaga tushirish bo'yicha, harita bilan ishlash hamda haritani o'qish bo'yicha malakalar hosil qiladi</p>
4	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari</p> <p>ma'ruzalar;</p> <p>interfaol keys-stadilar;</p> <p>seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);</p> <p>Guruhlarda ishlash;</p> <p>individual loyihalar;</p> <p>taqdimotlarni qilish;</p> <p>jamo bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.</p>
5	<p>VII. Kreditlarni olisli uchun talablar:</p> <p>joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>
6	<p>Asosiy adabiyotlar:</p> <p>1. Xolboyev F., Azimov D., SHernazarov YE. "Zoogeografiya" Toshkent – "Barkamol fayz media" – 2018.</p> <p>2. Абдурахмонов Г.М., Лопатин И.К., Исмаилов Ш.И. "Основы зоология и зоогеография" М. 2001.</p> <p>3. Кобишев Н.М. "География животных с основами зоологии" М. Просвещения, 1988.</p> <p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <p>4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga</p>

- quramiz. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2017.
5. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2017.
 6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo yetamiz. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2016.
 7. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2017.
 8. Razmatullayev B.A., Saidova E.A. “Zoogeografiyadan amaliy mashg'ulklar” Toshkent-Publishing high future, 2024.
 9. Блинников В.И. “Зоология с основами экология” М. Просвещение, 1990.
 10. “Surxondaryoning hayvonot dunyosi” A.Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti. Toshkent. 2008
 11. Abdug'aniyev.I., Mamatkarimov.A. “Qiziqarli geografiya” Toshkent – “Fan va texnologiya” – 2007
 12. Второв П.П., Дроздов Н.Н. “Биогеография” М. Просвещение, 1948.

Axborot manbalari

13. Oquv uslubiy ta'minot – O'UT fakultet kutubxonasi fondida
14. www.ziyo.net.uz
15. www.natlib.uz
16. <http://uzspb.uz>
17. <http://zoohistory.ru>
18. <http://www.ebio.ru>
19. <http://www.seaworld.org/animal>
20. <http://www.zin.ru>

7 **Fan dasturi Termiz davlat universiteti o'quv –uslubiy Kengashining 2024-yil 26-iyundagi 11-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.**

8 **Fan/modul uchun mas'ul:**

- B.A.Raxmatullayev - TerDU, “Zoologiya” kafedrasini direktori, b.f.f.d.
 B.A.Raxmatullayev - TerDU, “Zoologiya” kafedrasini katta o'qituvchisi, b.f.f.d.
 E.A.Saidova - TerDU, “Zoologiya” kafedrasini katta o'qituvchisi

9 **Taqrizchilar:**

- F.YE.Yuldoshev – Andijon davlat universiteti, “Zoologiya va biokimyo” kafedrasini dotsenti, biologiya fanlari nomzodi
 X.S. Eshova - Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Zoologiya kafedrasini professori